

Слободяник Юлія Борисівна
к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»
Україна, м. Суми

ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ АУДИТОРІВ

Зовнішній аудит є обов'язковим елементом суспільного управління фінансами у багатьох країнах з тривалими традиціями демократії, лібералізму, громадянського суспільства. Належне функціонування системи державного аудиту дозволяє завчасно виявляти відхилення від прийнятих стандартів законності, ефективності, результативності й економічності управління суспільними ресурсами.

Упровадження аудиту в сфері державних фінансів в Україні розпочалося не так давно, проте відбувається дуже активно. На сьогоднішній день вищий орган державного аудиту, яким фактично є Рахункова палата України, став постійним членом INTOSAI (Міжнародної організації вищих органів аудиту) та EUROSAI (Європейської організації вищих органів аудиту). Успішна співпраця з міжнародними організаціями та іноземними вищими органами аудиту сприяє глибокому вивченню світового досвіду контрольно-ревізійної та експертно-аналітичної роботи, запровадженню сучасних форм і методів аудиту, розширенню сфери професійних взаємовідносин з державними аудиторами різних країн тощо.

Необхідно звернути увагу на те, що державний аудит виконує як регулятивні, так і конструктивні функції, допомагаючи державі та суспільству проводити ефективні інституціональні зміни і обирати перспективні напрями розвитку. У всіх важливих сферах діяльності держави, таких як забезпечення прав громадян, безпека, економіка і фінанси, працевлаштування, соціальний захист, охорона здоров'я, захист сім'ї, наука, мистецтво, культура, створення

інфраструктур, оцінюються економічна і фінансова ефективність. Поряд з цим мають аналізуватися економічність, рентабельність і правомочність дій органів виконавчої влади, ефективність їх діяльності. Отже, результати роботи державних аудиторів, які забезпечують контроль громадськості за діяльністю держави, мають надзвичайно важливе значення для суспільства в цілому.

Довіра громадян до системи контролю державних фінансів забезпечується, поміж іншим, застосуванням професійної відповідальності державних аудиторів. Діяльність останніх пов'язана з різного роду ризиками, які апріорі неможливо звести до нуля. Зазначимо, що окремі недоліки роботи аудиторів, такі, як неправомірне застосування законодавчих та нормативних актів, арифметичні помилки, неухильність під час проведення перевірки і т.п., майже не зустрічаються в сфері державного аудиту. Забезпечується це жорстким відбором кадрів, високою професійною майстерністю державних аудиторів, систематичним контролем якості здійснюваних аудитів. Водночас залишається ймовірність помилкового судження, похибки під час створення вибірки, неправильного аналізу факторів при визначенні ефективності програм розвитку і т.п.

У цілому професійна відповідальність тісно пов'язана з системою підбору кадрів, наявністю відповідного організаційно-методичного забезпечення діяльності державних аудиторів і процедурою реалізації матеріалів перевірок, закріпленою законодавчо. Так, наприклад, існування і неухильне дотримання кодексу професійної етики дозволяє знизити ризики, пов'язані зі усвідомлюваними порушеннями принципів незалежності, об'єктивності, гласності тощо. Призначення на проведення конкретного аудиту спеціаліста, що відповідає за освітою, стажем і досвідом роботи, професійними навичками і напрямом спеціалізації поставленим задачам, постійний контроль якості проведених аудитів значно знижують ризик надання невідповідних звітів.

Для незалежних аудиторських компаній у багатьох країнах світу використовується механізм страхування професійної відповідальності, згідно з яким проводиться страхування наслідків необережності, недогляду і

професійних помилок, допущених при здійсненні аудиторської діяльності. Сенс полягає в тому, що аудитори застраховані від ненавмисних помилок, упущень, недоліків, халатності, хибних дій, а у разі настання страхового випадку, користувачам аудиторських звітів компенсуються матеріальні збитки, завдані переліченими діями аудиторів.

В Україні ринок страхових послуг в цьому напрямку лише розвивається, оскільки страхування професійної відповідальності поки що не є обов'язковим. Особливість проявляється у тому, що об'єкт страхування носить суб'єктивний характер, адже настання страхового випадку залежить не від зовнішніх факторів (дій третіх осіб, форс-мажорних обставин і т.п.), а виключно від кваліфікації аудитора. Водночас механізм визначення розміру страхового платежу і страхового відшкодування не є надто проблемним. Так, розмір страхового платежу розраховується виходячи з оцінки конкретного ризику, обраного ліміту відповідальності, терміну страхування, кількості претензій, що були пред'явлені аудитору з боку замовників і третіх осіб в останні роки тощо.

Необхідно зауважити, що пряме перенесення досвіду роботи аудиторських компаній в цих питаннях у сферу державного аудиту неможливе. Специфіка державного аудиту впливатиме на необхідність розв'язання наступних ключових питань: джерела фінансування платежів за договорами страхування, процедура встановлення випадків і меж професійної відповідальності, розмір страхових платежів і порядок їх визначення, розмір і механізм виплат страхового відшкодування.

Таким чином, професійна відповідальність державних аудиторів є надзвичайно важливим фактором забезпечення функціонування системи державного аудиту. Страхування професійної відповідальності може стати частковим вирішенням зазначених проблем і потребує додаткових досліджень.